

А когато стигна на близката рътлина и видѣ, че полкътъ не е далечъ, той се спрѣ да види още веднажъ димящото село и гробищата.

Слънцето зализаше.

Нѣщо сломява човѣка, когато гледа гаснѣщото слънце и тъмнитѣ дири на черни пожарища. А когато опожареното ти е близко, свидно — умътъ ти е безсиленъ противъ палича. На Желѣзка се искаше въ този мигъ да има силата на Богъ и съ единъ замахъ да накаже всички, които не щадятъ огнищата на поробенитѣ.

... Кжде ще зимуватъ бежанцитѣ, когато се завърнатъ? Кой ще имъ се притече на помощъ? ... Защо хората сж тъй лоши, че всѣкога желаятъ да взематъ чуждото? И когато сж безсилни да го задържатъ — готови сж да го унищожатъ, но да го не оставятъ на стоптнинъ? До кога това безумие да се дири лесенъ животъ чрезъ заробване на хора? Кога ще разберемъ Христовитѣ думи: Обичайте се като братя?

Желѣзко ставаше мждрецъ. Защото страданията правятъ човѣка мждъръ. Той мислѣше човѣшки. Защото човѣкъ възраства само срѣдъ страданията. И той пожела на врага робство за да се вчовѣчи.

Много умни приказки, които бѣ слушалъ отъ баща си му идваха сега, когато гледаше, какъ се димятъ последнитѣ угарки на пожара и не можеше да се начуди: защо хората сж такива, че силния иска слабия да му робува; богатиятъ не може безъ слуги, а голѣмитѣ царства гледатъ да заробватъ малкитѣ.

Желѣзко се изправи и изгледа Добруджа.

Колко широка и хубава земя! И вмѣсто да оставятъ работнитѣ хора на миръ: да оратъ и сѣятъ — тѣ, силнитѣ ни каратъ да се биемъ. Защо ни поробиха преди три години? Защо сега искаха да ни изгорятъ селото? Какво имъ струваше хубавото ни село?

Ясенъ отговоръ Желѣзко не намираше. Но онова, което виждаше го измжчваше. И той негодуваше. Гърдитѣ му се задъхваха — и като въздъхна, тръгна да настѣгне другаритѣ си.